

DUMITRU ARIZAN, EROU SAU NEGUSTOR ÎNȘELAT?

Prin multe momente de cumpănă a trecut Roșiorii de Vede în seculara lui existență. Nu i-a fost deloc bine în anul 1821 când, după ce a fost desemnat de Tudor Vladimirescu ca loc de supraveghere a trupelor turcești de la Dunăre, a fost ocupat și incendiat de către otomani, dar nici în noiembrie 1916, când trupele germane, aflate în război cu statul român, au intrat în târgul de pe râul Vede și l-au ocupat.

La 13 noiembrie 1916, în timpul ocupării orașului, se produce un eveniment care putea avea urmări dintre cele mai tragice asupra vieții locuitorilor și chiar a existenței urbei. Nu se știe de către cine este omorât un soldat german (după unele surse, ar fi vorba de doi soldați germani, dar toate sunt de acord că soldatul sau soldații au fost omorâți, însă nu se cunoaște autorul sau autorii), și de atunci evenimentele se succed cu repeziciune.

Comandantul trupelor germane nu stă pe gânduri, mai ales că orașul nu era apărat, și socotește că viața soldatului sau soldaților omorâți ar valora 500.000 de lei și amendează Primăria cu această sumă uriașă pentru acele timpuri, avertizând că, în caz contrar, va bombarda orașul. Poate că avertismentul comandantului german era chiar mai dur decât proclamația feldmareșalului Mackensen adresată locuitorilor Bucureștilor în dimineața zilei de 24 noiembrie/7 decembrie, la o zi după ocuparea capitalei țării, în noaptea de 23 noiembrie/6 decembrie 1916: „Orașul București este ocupat de trupele mele și el intră sub legile războiului. Noi ducem războiul numai împotriva armatelor române și rusești și nu contra poporului român. Cine nu va opune armatei mele nici o rezistență și se va supune de bunăvoie ordinelor comandanților militari și ale însărcinaților lor, le va fi asigurată viața și avutul. Iar cine va încerca a aduce vreun rău trupelor puse sub comanda mea, sau a aduce vreun folos armatei române și ruse, contra căreia luptăm, va fi pedepsit cu moartea”. Desigur, se produce panică printre aleșii locali și fruntașii orașului, fiindcă visteria era goală și, credeau ei, niciunul dintre înstăriții urbei nu dispunea de o asemenea sumă fabuloasă. Doar unul dintre ei avea posibilitatea, într-un termen așa de scurt, ca acela stabilit de nemți (24 de ore), să facă rost de bani și să scape locuitorii de necaz. Acesta se numea Dumitru A. Arizan.

CINE ERA DUMITRU ARIZAN

S-a născut, așa cum scrie în Registrul actelor de nașcuți, în anul 1887, „eri noaptea două zeci spre

două zeci și una Octombrie corect orele douăsprezece, în casa părinților săi din mahalaua Sf. Teodor, fiu al d-lui Anghel Arizan și al d-nei Sevastița, domiciliați în comuna Roșiori de Vede”, după declarația dată de Oprea Mateescu, de 62 de ani, comerciant, în calitate sa de bunic al copilului. Martori au fost domnii Mitrea Morom, de 47 de ani, și Mihai Grecu, în etate de 65 de ani, ambii muncitori, din Roșiori de Vede. Cel care semnează actul de naștere este primarul urbei din acea vreme, M. Mănciulescu. Dumitru Arizan este fiul lui Anghel Arizan, de religie ortodoxă și comerciant în Roșiori de Vede, născut în anul 1848, ca fiu al lui Iorgu Arizan și Dumitra, originari din „comuna Bilep, ținutul Turciei”. Anghel Arizan, tatăl lui Dumitru Arizan, industriaș și salvator al orașului Roșiori de Vede în acea zi de 13 noiembrie 1916, era căsătorit, din „anul una mie opt sute șapte zeci și șase, luna Februarie ziua șapte ora unsprezece ziua”, cu doamna Sevastița, de religie ortodoxă, în “etate de ani 20, având Actul de botez Nr. 21 cu data de 29 Mai 1855, de la biserica Sf. Teodor, prin care se constată etatea viitoarei soții”. Era fiica domnului Oprea Mateescu și al doamnei Sica din Roșiorii de Vede, toți de religie ortodoxă. Dumitru Arizan era un comerciant bogat, proprietar, printre altele, a unei „mari fabrici de făină din acel oraș”, așa cum consemna o cunoscută publicație a acelei vremi, “Jos Reacțiunea”, care apărea la Turnu Măgurele, organ al Partidului Național Liberal, sub conducerea lui Nicolae Alexandrescu. Aceeași publicație consemna angajamentul acestuia „d`a ilumina orașul cu electricitate, fără nici uă altă sarcină mai mare pentru comună ca cea ce-o costă actualmente iluminatul cu petrol.

În acest scop, D-l Arizan a comandat și i-au și venit mașinile necesare și-a început lucrarea de instalare, care s-a executat în mare parte și în curând se va începe iluminarea cu electricitate, pentru a cărei stabilire definitivă se vor îndeplini apoi formalitățile necesare, dacă funcționarea se va constata în bune condițiuni.

Prin această îmbunătățire, cât și prin altele ce-a căutat să facă, cu economie, cumpănelă și legalitate, reprezentanții numitei comisiuni interimare au dat dovadă de viul interes ce poartă acelui oraș”.

Nu numai un potent afacerist, dar și un om de mare noblețe sufletească și iubitor de oraș, din moment ce nu a ezitat să facă o propunere generoasă, dar și deosebit de riscantă, chiar falimentară pentru familia Arizan, așa cum s-a dovedit până la urmă, primăriei Roșiorii de Vede, aceea de a o împrumuta cu suma de 500.000 de lei, atât cât era amenda pe care o instituise comandantul german al trupelor de ocupație. Această propunere a fost acceptată de fruntașii urbei, care erau arestați, ceea ce nu era cazul lui Dumitru Arizan, și între cele două părți, reprezentanții urbei și Dumitru Arizan, s-a semnat un Act de împrumut, în data de 14 Noiembrie 1916, prin care locțiitorul de primar, Nicolae Tămășescu, și toți cetățenii luați ostatici de germani și aflați în Roșiori de Vede se obligă să-i restituie lui Mitică Arizan, „fără nici-o obiecțiune sau curs de judecată suma de lei 500 000 (cinci sute de mii) pe care sumă a plătit-o D-lui drept pedeapsă la care am fost condamnați

pentru omorârea a doi soldați Germani în ziua de 13 Noembrie 1916 de către D-l General Singer al Corpului de Armată. Această obligație de a restitui D-lui Mitică Arizan suma împrumutată e solidară atât pentru comuna Roșiori pentru care semnează D-l N. Tămășescu cât și pentru toți subsemnatarii acestui act imediat după pace ori care ar fi rezultatul războiului”.

Actul este datat cu data de „14 Noembrie 1916” și este semnat de „Nicolae Tămășescu, locțiitor de primar și personal, Gh. I. Hristodeorescu din comuna Belitori, Bernard Segal, Hristescu, Hristodor, M. Cristescu, Crisim, Vasiliu și Grigore Ungureanu”. Amenda este plătită, Jungheim, reprezentantul armatei de ocupație, ca orice neamț corect și punctual, confirmă printr-o chitanță că a primit suma de 500.000 lei, semnează chitanța, pune data primirii, 27 November 1916, fiindcă germanii foloseau calendarul gregorian, noi eram încă la cel folosit pe timpul lui Cesar. Deși Administrația germană de ocupație a Bucureștilor a făcut presiuni pentru a se trece la calendarul gregorian, văzând împotrivirea bisericii ortodoxe, a renunțat și abia în martie 1919 Guvernul de la București emite un Decret prin care se adoptă calendarul gregorian. Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române îl adoptă abia în anul 1924, așa că am avut, timp de cinci ani, un timp laic și altul al bisericii. Așa se explică diferența între datarea actelor de către autoritățile românești și cele germane, ceea ce nu a împiedicat o anumită corectă conlucrare chiar la Roșiori de Vede.

Trupele germane au staționat mai mult de un an aici, administrația românească fiind dublată în hotărâri de una germană, dovadă că în cel puțin două obiective, constuirea unei băi și în operațiunea de despăduchere, s-au completat foarte bine.

Încercând să-și ia măsuri de precauție, Dumitru Arizan solicită și obține un Certificat de la Primăria urbei Roșiori de Vede, în data de 31 Martie 1917.

„CERTIFICAT

Nr. 50 din 1917 Martie 31

Noi, Primarul Comunei

Urbane Roșiori de Vede din Județul Teleorman:

Având în vedere cererea domnului Dumitru A. Arizan, înregistrată la Nr. 54 din 30 Martie curent, Certificăm:

Că condamnarea Comunei Roșiori de Vede de a plăti amenda de lei 500.000 (lei cincisutemii) pronunțată de Dl. General Singer în ziua de 13 Noembrie 1916, prevedea că în caz de neurmărire se va bombarda orașul și că armata ocupantă luase și măsurile în acest scop.

Că printre ostatici luați cu acea ocaziune nu figura și Domnul Dumitru Arizan.

Că chitanța ce sa predat în original D-lui Arizan semnată de Dl Feldintendant al corpului de cavalerie Schmettow, este aceea ce i sa eliberat Primăriei pentru bani plătiți de ea și plătiți de Domnul Dumitru Arizan.

Pentru care sa liberat de noi prezentul certificat.

Primar, Nicolae Tămășescu

Secretar, Al. P. Iordănescu”

Certificatul este timbrat cu trei timbre, la fel cum sunt adeverința de primire a sumei de 500.000 lei de către ocupantul german și actul de împrumut dintre Dumitru Arizan și primăria comunei Roșiori de Vede: un timbru fiscal de trei lei, având pe el chipul regelui, un timbru judiciar de doi lei și un timbru al aviației cu valoare de doi lei.

Poate că Dumitru Arizan, salvatorul orașului, a sperat că vor veni timpuri mai bune după terminarea războiului, dar nu a crezut niciodată că pentru el și familia lui adevăratul război abia de acum înainte va izbucni.

După terminarea războiului, primăria din Roșiori de Vede își identifică pagubele și, în baza documentelor, întocmește o „declarație a pagubelor de război, suferite în timpul și din cauza războiului”, pe care o înregistrează la Tribunalul Județean Teleorman în dosarul 1985/1920, cu nr. 350/1920, fiind reprezentată de avocatul Grigore Paraschiv, în baza procurei nr. 3250/920, legalizată

de poliție.

Se stabilește că Primăria orașului Roșiori a avut daune mai jos menționate: „1. Lei 500.000 amendă colectivă impusă comunei contrar prevederilor convențiunii de la Haga în ziua de 13 noiembrie 1916 de către generalul german Zingher pentru motivul că un soldat german ar fi fost omorât de populațiune, sumă ce comuna a achitat Comandamentului Armatei de ocupațiune fiind plătită de comerciantul Dumitru Arizan și neachitate până în prezent. 2. Lei 111.000 dobânzile aferente acestei sume de 6% pe an...”.

Cu toate că primăria din Roșiorii de Vede primește ca despăgubiri de război suma de 952.386 lei, în care „se cuprinde 233.910 lei, cheltuieli de refacere”, dar și amenda de 500.000 lei care trebuia înapoiată lui Dumitru A. Arizan, urmașii salvatorului orașului de pe Vedea nu primesc nimic. Intră în scena luptei pentru moștenire sora lui Dumitru Arizan, Eleftera Al. Mielcescu, primarii orașului Roșiorii de Vede, miniștrii, avocații părților și... chichițele avocățești.

Astfel, urmașii generosului Dumitru A. Arizan se sting săraci, disprețuiți de contemporani și uitați de locuitorii din Roșiorii de Vede. Nici numele nu i se mai scrie corect pe site-ul primăriei: când Avizian, când Anghel...

Cavoul lui Dumitru A. Arizan, încadrat în categoria a II-a a monumentelor istorice, aflat în cimitirul central al orașului, a rămas la discreția furilor și la indiferența autorităților.

ION BĂDOI

INDEPENDENȚA
ROMÂNĂ

*Independența
prin Cultură*